

Josef Zvěřina a teologie agapé

8. září 2023

Praha

Program konference Abstrakty Informace

Česká
křesťanská
akademie

Jabok - Vyšší odborná škola
sociálně pedagogická
a teologická

Česká společnost pro katolickou teologii
(člen Evropské společnosti pro katolickou teologii)

Theology and Philosophy of Education
<https://press.tape.academy>

***Milí a vážení účastníci a přednášející
na dnešní konferenci "Josef Zvěřina a teologie agapé",
zdravím a žehnám všem k tomuto dobrému počínu a přeji, aby
konference přinesla dobré plody pro další teologickou reflexi nejen
v katolické církvi, ale i v sesterských křesťanských církvích.***

Václav Malý, biskup

O počátcích této konference

Josef Zvěřina (3. května 1913 Střítež – 18. srpna 1990 Nettuno, Itálie) byl podle Oty Mádra „vedoucí duchovní osobností katolické církve v Čechách a na Moravě, s vyzařováním na Slovensko i dále. A také mimo hranice církve.“¹ Když před deseti lety uplynulo 100 let od narození Josefa Zvěřiny a když před třemi lety bylo 30. výročí úmrtí tohoto teologa, kněze, pedagoga, ptala jsem se absolventů teologických fakult, zda studovali *Teologii agapé*, zda je přednášena tato teologie zrozená „z bolesti a krve, z obětí koncentráků a věznic“, ale „i z radosti“.² A protože odpovědi pro mě nebyly uspokojivé, začala jsem hledat způsob, jak to změnit. Tato konference je jedním z kroků těch, kteří považují vizi rozšíření teologie v teofilii za důležitý odkaz, k němuž vnímají osobní odpovědnost. Jiným krokem je časopis *Theology and Philosophy of Education*, se zkratkou TAPE, který jsme založili 20. ledna 2022. Chceme zde navazovat mimo jiné na díla osobností jakými byli Josef Zvěřina, Oto Mádr, Jan Patočka, Radim Palouš a další. Zveme autory a čtenáře ke společnému promýšlení nových cest pro teologii výchovy a filosofii výchovy v dnešním globálním světě, proto časopis vychází v angličtině. Také přítomné na dnešní konferenci vybízíme ke čtení či publikování v TAPE. Myšlenky Josefa Zvěřiny, teologa světového formátu, jak se o něm vyjádřili v Římě,³ jistě zaujmou i zahraniční teology.

Publikování konferenčních příspěvků

Všechny dodané příspěvky z konference *Josef Zvěřina a teologie agapé* vyjdou po řádném recenzním řízení v češtině, on-line (s možností objednání tištěné verze na přání), v prostředí nakladatelské platformy TAPE Academy Press (<https://press.tape.academy>). Až sborník vyjde, budou všichni přihlášení účastníci konference informováni na e-mail, který zadali při registraci. Budeme rádi, když se ve sborníku objeví nejen teologické práce promýšlející dílo Josefa Zvěřiny, ale také osobní vzpomínky těch, kteří měli to štěstí, že působení Josefa Zvěřiny mohli zažít osobně, tváří v tvář. Věříme, že také díky Vám, účastníkům dnešní konference, budeme moci lépe nahlédnout zdroje či prameny oné nové teologie, kterou Josef Zvěřina přinášel jako svědectví o daru od těch, s nimiž utvářel společenství v přátelství, z jehož ducha vznikl, jak pokorně napsal: „pokus o teologii (z) lásky“.⁴

Zuzana Svobodová

---

¹ Mádr, Oto. Člověk a teolog Josef Zvěřina. In Zvěřina, Josef. 1995. *Pět cest k radosti*. Praha: Zvon, s. 10.

² Zvěřina, Josef. 2003. *Teologie agapé I*. Praha: Zvon, s. 3–4.

³ Zvěřina, Josef. Dopis z 28. 3. 1972. In: Šmídová, Lucie. 2020. *Korespondence Josefa Zvěřiny a Aleny Falerské*. Praha: Karolinum, s. 90, srov. s. 95.

⁴ Zvěřina, Josef. 2003. *Teologie agapé I*. Praha: Zvon, s. 4.

Program konference

Registrace, přivítání

8:15-8:45 Registrace účastníků konference

8:50-9:00 Přivítání účastníků (Petr Jandejsek, Zuzana Svobodová)

Zahájení

9:00-9:10 senátor Pavel Fischer

Dopolední program: Velká aula (moderuje: František Štěch)

9:10-9:30 Mireia Ryšková: *Živá teologie: Josef Zvěřina – člověk, pedagog, kněz a teolog*

9:30-9:50 Jan Stríbrný: *Josef Zvěřina: Svědek víry a statečný občan*

9:50-10:10 Marta Slavíčková: *Obyčejné vzpomínání na neobyčejného člověka*

10:10-10:30 Jitka a František Srovnalovi: *Diagnózy a prognózy*

10:30-10:40 *přestávka na občerstvení*

10:40-11:00 Pavel Hradilek: *Cesta od Studia catechetica k Teologii agapé*

11:00-11:20 Jiří Rajmund Tretera: *Vzpomínka na setkání s Josefem Zvěřinou*

11:20-11:40 Františka Katarína Safková, OSU: *Keď sa láska snúbi s báznou*

11:40-12:00 Pavol Šutovský: *O niekom, kto sa vydával za kňaza*

12:00-13:00 *přestávka na oběd (v prostorách Malé auly Vás zveme na lehký oběd)*

Odpolední blok A: Malá aula (moderuje: Anna Dudová)

13:00-13:20 Jan Synek: *Věžeňská zkušenost Josefa Zvěřiny*

13:20-13:40 Zdeněk Eminger: *Josef Zvěřina a jeho práce v exilových časopisech Studie a Nový život*

13:40-13:50 *diskuze*

13:50-14:10 Michael Martinek: *Odvaha být církví*

14:10-14:30 Jana Jičínská: *Teologie pro třetí tisíciletí*

14:30-14:40 *přestávka na občerstvení*

14:40-15:00 Gabriela Genčúrová: *Antropologický prínos J. Zvěřinu pre súčasnú teológiu na Slovensku*

15:00-15:20 Michal Filip: *Zvěřinova pouť porozumění výtvarnému sdělení*

Odpolední blok B: Velká aula (moderuje Ondřej Fischer)

13:00-13:20 Petr Jandejsek: *Tradice jako paměť církve*

13:20-13:40 Michal Kaplánek: *Přínos Teologie agapé pro praktickou teologii*

13:40-13:50 *diskuze*

13:50-14:10 René Milfait: *Setkání dvou svobod v prostředí nesvobody: následování v pronásledování ve světle clausuly Petri*

14:10-14:30 František Štěch: *Zjevení v Teologii agapé*

14:30-14:40 *přestávka na občerstvení*

14:40-15:00 Miriam Prokešová: *Vize zodpovědnosti církve ve společnosti u Josefa Zvěřiny*

15:00-15:20 Barbora Čiháková: *Několik poznámek k jednomu přátelství (vzájemná inspirace mezi Růženou Vackovou a Josefem Zvěřinou)*

Závěr konference: Velká aula

15:20-15:40 Diskuze (moderuje: František Štěch)

15:45-16:00 Martin Palouš: *Vzpomínka na Josefa Zvěřinu*

16:00-16:15 Zuzana Svobodová: *Cesty k radosti*

Slavnostní uvedení dvou knih dopisů Josefa Zvěřiny: Velká aula

16:30-17:30 Eva Cerniňáková, Lucie Šmídová, Mireia Ryšková: Uvedení publikací *Korespondence Josefa Zvěřiny a Aleny Falerské* a *Ke kněžství ženy: Korespondence Josefa Zvěřiny a Mireii Ryškové (1980–1986)*.

Abstrakty konferenčních příspěvků

doc. PhDr. Mireia Ryšková, Dr. theol. (Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Česká společnost pro katolickou teologii)

Živá teologie: Josef Zvěřina – člověk, pedagog, kněz a teolog

Josef Zvěřina (1913-1990) do značné míry zosobňuje dějiny české církve i společnosti do revoluce v roce 1989, a to především té části, která se nepodvolila ani nacistickému, ani komunistickému nátlaku. Příspěvek se zaměřuje na nastínění osobnosti Josefa Zvěřiny v nejrůznějších rolích, do nichž byl životem postaven, a to jako člověk s mnohostrannými zájmy a vztahy s lidmi širokého spektra, jako učitel i jako kněz a teolog zaměřený na reflexi žité víry, nejen akademického teologického diskursu. Síla a kouzlo osobnosti Josefa Zvěřiny spočívaly v jeho autentičnosti, otevřenosti, intelektuální zvědavosti i schopnosti propojovat praxi a teorii. Výrazem toho je jeho pojetí teologie jako živé teologie, resp. posléze jako teologie agapé, teologie (Boží) lásky.

PhDr. Jan Stříbrný (Česká křesťanská akademie)

Josef Zvěřina: Svědek víry a statečný občan

Josef Zvěřina prožíval své kněžské poslání nejen jako věrnou službu církvi a Božímu lidu, ale vždy je propojoval s osudy své země a společnosti.

Ve zlomových okamžicích dějin minulého století se vždy zachoval jako statečný a angažovaný občan – mj. v letech 1938, 1945, 1968–1969, 1977, 1989.

Mgr. Marta Slavíčková

Obyčejné vzpomínání na neobyčejného člověka

Jak to tenkrát u nás začalo, jak to probíhalo a jak se to vepsalo do mé mysli i srdce.

A k tomu bonus: tajemství, které lze nazvat: "Josef a já dnes!"

Mgr. Jitka a Ing. Mgr. František Srovnalovi (Srovnalovi – Riviéra – Zábřeh)

Diagnózy a prognózy

Když se prof. Josef Zvěřina dozvěděl, že jedu do Německa na seminář, přispěchal na pomoc a svěřil mi "Diagnózy a prognózy", abych je tlumočil německým katolíkům. Rychlý překlad do němčiny a v Řezně jsem prožil celou noc ručním rozmnožováním, ručně, hůlkovým písmem, abych mohl zájemcům svěřit tento úžasný text proroka.

ing. Pavel Hradilek (Institut ekumenických studií v Praze z.s.)

Cesta od Studia catechetica k Teologii agapé

Josef Zvěřina mezi lety 1975-85 dvakrát významně obměnil strukturu a částečně i obsah vyučované dogmatické teologie. Vývojem prošel i způsob výuky s ohledem na předpoklady posluchačů. Zvěřina nebyl jen učitelem, ale i průvodcem událostmi v církvi a společnosti v období husákovské normalizace.

Prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera (Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Česká křesťanská akademie)

Vzpomínka na setkání s Josefem Zvěřinou

Krátká vzpomínka na mé setkání s Josefem Zvěřinou jako učitelem na podzemním Generálním studiu Československé provincie řádu bratří kazatelů dominikánů.

PhDr. Jan Synek (Ústav pro studium totalitních režimů)

Vězeňská zkušenost Josefa Zvěřiny

Jedno z nejobtížnějších i nejdůležitějších životních období Josefa Zvěřiny, téměř čtrnáct let strávených v pevných věznicích a uranových pracovních táborech, bude nastíněno ve světle dochovaných archivních dokumentů i osobních svědectví a vzpomínek. Jeho vězeňský pobyt bude také zasazen do celkového kontextu zakazovaného náboženského života v komunistických věznicích a lágrech.

Zdeněk A. Eminger (Česká společnost pro katolickou teologii)

Josef Zvěřina a jeho práce v exilových časopisech Studie a Nový život

Seznámení s vybranými důležitými tématy a srovnání s tím, co bylo vydáno paralelně s texty Josefa Zvěřiny. Ohlédnutí za následnými reakcemi myslitelů v římském exilu a nabídka inspirací současným křesťanům.

Mgr. Petr Jandejsek, M.A., Th.D. (VOŠ Jabok, Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, Česká společnost pro katolickou teologii)

Tradice jako paměť církve

Zvěřinův pohled na předávání víry jako na jednání společenství křesťanů zakořeněných v Kristu. Jádrem příspěvku bude interpretace pasáže z *Teologie agapé* o tradici církve. Josef Zvěřina v ní předkládá pokoncilně svěží pojetí tradice, které je věrné jak biblickým kořenům, tak příslibu naplnění v plnosti času. Spíše než souborem církevních norem je tradice podle Zvěřiny životem společné víry. Utváří praktický „životní sloh“ nového člověka v Kristu. V jakých ohledech je toto pojetí dnes zvláště aktuální?

doc. Mgr. Michal Kaplánek, Th.D. (Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Česká společnost pro katolickou teologii)

Přínos Teologie agapé pro praktickou teologii

Jádrem příspěvku je eklesiologie Josefa Zvěřiny, zejména jeho reflexe poslání laiků a kněží. Autor identifikuje originální přínos Zvěřiny k této problematice a jeho relevanci dnes ve změněných podmínkách.

Mgr. Michael Martinek, Th.D. (VOŠ Jabok)

Odvaha být církví

Zvěřinův text o církvi v kontextu současného synodálního procesu. V čem nás ještě může inspirovat?

Ing. René Milfait, Th.D. (Společnost pro výzkum zločinů komunismu, Česká společnost pro katolickou teologii, Výbor Sekce pro etiku v paliativní péči ČSPM)

Setkání dvou svobod v prostředí nesvobody: následování v pronásledování ve světle clausuly Petri
Svědék křesťanské cesty, kněz, teolog „Teologie agapé“ žije a působí v komunistickém zločinném, nelegitimním a zavrženíhodném režimu. Vězněn, umlčován, vylučován, vypuzován do nevýznamnosti, neznámosti, neviditelnosti, pomlouván... Přesto naplňuje svá povolání a poslání i v prostředí mimo nějakou „bublinu“ či uzavřený svět, bez „PR“, bez možnosti publikovat, přednášet, veřejně „sloužit mše“... „Přesto“ promlouvající svědek a učitel. Kde možno hledat zdroje pro to hledat smysl a snášet nesmyslnost, bolest, utrpení, nezištně sloužit? Jít na hlubinu, základ křesťanské existence, k „nejhlubšímu prvku křesťanského života“, k uvědomování toho, kdo má poslední slovo v posouzení lidského srdce, nejhlubších a skutečných motivů, rozhodování, jednání...

Mgr. František Štěch, Th.D. (Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, Česká společnost pro katolickou teologii)

Zjevení v Teologii agapé

Příspěvek se pokusí v základních rysech nastínit přístup Josefa Zvěřiny k tématu Božího zjevení v jeho *Teologii agapé* a zasadit jej do širšího, fundamentálně-teologického rámce teologie zjevení (Dei Verbum, Skalický, Dulles, O'Collins, Latourelle...).

PhDr. ThDr. Jana Jičínská, MBA, Ph.D. (Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta)

Teologie pro třetí tisíciletí

Příspěvek je věnován analýze proslovu významného teologa ThDr. Josefa Zvěřiny, který obdržel doktorát teologie honoris causa na univerzitě v Tübingen. Při této příležitosti byl přednesen slavnostní projev. Josef Zvěřina hovoří o teologii, která je zároveň teologií vědeckou, ale aplikovatelnou do běžného života. V proslovu se Zvěřina vyjadřuje k poslání univerzity, jeho slabinách, výzvách či vztahu věd exaktních, humanitních a společenských vzájemně. Zvěřinovo hledisko je velmi aktuální a ani s plynoucím časem neztrácí svůj lesk a důležitost. Projev je rozčleněn na několik částí, které reflektují postavení univerzity a jejího poslání (ačkoliv je určeno zvláště univerzitě v Tübingen) jde nad rámec států a národních identity. Univerzita nemůže být podrobena čirému pragmatismu a utilitárním hlediskům společnosti, ale jejím úkolem je poskytnout vzdělání, které se stává klíčem k chápání lidí, světa, sebe sama a Boha. K tomuto existenciálnímu pohledu člověk dozrává skrze zkušenosti, ale též osvojováním si znalostí, zkušeností v rámci oborů, ale nutností je též odpovídání na bytostné lidské otázky a schopnost otevřít se i určité intelektuální krizi a pochybnosti, která však zároveň dává velkou perspektivu růstu, vidění komplexního světa, srovnání myšlenkových proudů a směrů v perspektivě oboru, ale i mimo něj. Zvěřina poukazuje na jednostranný pozitivistický přístup přírodních věd a dědictví osvícenství a nastiňuje též důležitost humanitních věd – vnitřní svobody a svobody bádání. Přičemž svobodu chápe jako osvobození od, ale zároveň i osvobození k. Zvěřina se dotýká tématu svobody jakožto svrchované božské hodnoty, ale zároveň odpovědnosti, dotýká se christologie a trojiční teologie v kontextu teologie agapé – sdílení lásky v Božství. Reflektuje též hluboké přesvědčení, že láska, tak jak se otiskuje v lidské duši, je jedinečná, má svůj původ v Bohu a tato láska chce být sdílena – je misí, posláním. Ekumenická perspektiva je též vyjádřením porozumění, otevřenosti, svobody a reflexe.

PaedDr. PhDr. ThLic. Gabriela Genčúrová, PhD. (Katolícka univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta)

Antropologický prínos J. Zvěřinu pre súčasnú teológiu na Slovensku

Príspevok predstaví človeka v chápaní J. Zvěřinu ako tvora teocentrického, kristologického a pneumatologického, ako komplexnú jednotu tela a ducha otvárajúcu sa druhej osobe v rámci medziludských vzťahov a tvora, ktorí ako súčasť ľudského spoločenstva vytvára úplné spoločenstvo s Bohom a tak naplňuje vo svete zmysel svojho života - priviesť svet do slobody a slávy (Rim 8,19-22). Snaží sa vymedziť v základných znakoch vplyv Zvěřinovej antropológie na rozvoj teologickej antropológie na Slovensku.

doc. PaedDr. Miriam Prokešová, Ph.D. (Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta)

Vize zodpovědnosti církve ve společnosti u Josefa Zvěřiny

Odvaha být církví. Tak zní název jednoho z děl Josefa Zvěřiny. Máme i v současné době, jsou naše životy i dnes spjaty s touto odvahou „být církví“ v celé její zodpovědnosti? V příspěvku se zamýšlím nad zodpovědností současné církve nejen v kontextu společnosti, ale v kontextu života každého jednotlivce. Je církev „matkou“, přístavem hledajících a toužících duší, nebo jen formální institucí, dbající na svá dogmata a tradice? Otázky si pokládám v retrospektivě myšlenek a osobnosti Josefa Zvěřiny.

MgA. Barbora Čiháková (Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., oddělení 20. století a literatury současné)

Několik poznámek k jednomu přátelství (vzájemná inspirace mezi Růženou Vackovou a Josefem Zvěřinou)

Na setkání s Růženou Vackovou, kunsthistoričkou, klasickou archeoložkou, univerzitní pedagožkou a kritičkou, vzpomněl Josef Zvěřina v nekrologu, který publikoval v samizdatu. Na dlouhou dobu to byla jedna z mála připomínek této výjimečné, třebaže poněkud pozapomenuté osobnosti českého kulturního a univerzitního prostředí. Podle toho, co se podařilo dosud rekonstruovat, se setkali v době druhé světové války a pro o generaci mladšího Josefa Zvěřinu se Růžena Vacková stala podstatnou inspirací, duchovní i přátelskou podporou (jako tomu bylo v jejím případě i pro mnohé další mladé lidi) a zejména milou partnerkou v celoživotním dialogu.

Příspěvek na základě vzpomínkové a pamětnické literatury zpřítomňuje jejich přátelský vztah, díky korespondenci (zejména z padesátých let) ukazuje, jak se tento vztah nadále udržoval v prostředí komunistického vězení a pracovních táborů. Jeho součástí by měla být nejen snaha poukázat na vzájemnou tvůrčí inspiraci, která se propsala v podobě konkrétních pasáží i do knih či dosud nepublikovaných rukopisů, ale též pokus naznačit společná východiska a vztah ke křesťanské víře i kultuře.

PhDr. Michal Filip, Ph.D. (Jihočeská univerzita, Teologická fakulta)

Zvěřinova pouť porozumění výtvarnému sdělení

Autor příspěvku se pokouší poukázat k zásadním otázkám vizuální estetiky Josefa Zvěřiny. Zvěřinův pohled na analýzu výtvarného díla vnímá jako jistý druh dialogu se soudobou "světovou" scénou zkoumající nonverbální symbolické systémy.

Zuzana Svobodová (ČKA, ČSKT, Univerzita Karlova, Jihočeská univerzita)

Cesty k radosti

Co jsou podstatné rysy života z víry? Co by měly být podstatné rysy kněze, pastoračního pracovníka, učitele v církvi, křesťana? Jaké cesty k tomu, abychom dozrávali jako křesťané ukazoval Josef Zvěřina? Příspěvek bude čerpat odpovědi na tyto otázky v Písmu a v díle Josefa Zvěřiny.

Prostor pro Vaše poznámky

